

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת ויגש תשפ"ג | גליון מס' 376

~
עוד יש לפרש, בהקדם מה שיש להקשות, מה בשורה היא זו שמבשר יוסף ליעקב, 'וכלכלתי אתך'. הלא אמרו חכמים (ביצה לב:), 'המצפה לשולחן חבירו עולמו חשך בעדו'.

אלא שהיא הנותנת וזהו דייקא, מה שביקש יוסף לומר לאביו, כי אל לו לחשוש מכלכלתו. משום שכעת עדיין יש לו די משלו, ואינו נחשב כמצפה לשולחנו. ואדרבה, לולי יסרב לקבל מידי יוסף, יוכל לבוא למצב שיוורש הוא וביתו. או אז, עלול הוא חלילה להגיע, לידי 'המצפה לשולחן חבירו'.

~
באופן נוסף יש ליישב קושיה זו, כי בנידון דידן לא שייך לומר, 'המצפה לשולחן חבירו עולמו חשך בעדו'. כיון ובאותם שנים, היה העולם כולו חשוך מחמת הרעב. וכבר למדונו חכמים (ראה תענית יא.), שמצווה להצטער עם הציבור.

זהו מה שאמר יוסף, 'וכלכלתי אותך שם', מדוע, 'כי עוד חמש שנים רעב'. ובחמשת השנים הללו, הלא גם העולם כולו יהיה חשוך.

(זרע שמשון פרשת ויגש, מאמר ה)

~ ~ ~
וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו. (בכאשית מה, כז)
סימן מסר להם, במה היה עוסק

~
וכלכלתי אותך שם כי עוד חמש שנים רעב פן תגרש אתה וביתך וכל אשר לך. (בכאשית מה, יא)

מדברי יוסף שאמר, 'וכלכלתי אתך... פן תורש', נראה כי דווקא בשל סיבה זו, הוא מתכוון לכלכל את אביו. אך לולא כן, לא היה מכלכלו.

ויש לפרש הדברים כמין חומר, על פי הנידון המובא בגמרא (קידושין לב.), האם חובה על הבן לפרנס את אביו, רק מממונו של האב. או שמוטל עליו לפרנסו, גם מממונו שלו. ונפסקה ההלכה בגמרא, כי החובה המוטלת על הבן לפרנס את אביו, הינה רק מממונו של אב.

אלא שכתבו שם התוספות (ד"ה אורו ליה), כי אם לאב אין מומן כדי לפרנס עצמו, ואילו לבן יש מומן, אזי חובה על הבן לפרנס את אביו משלו. משום שלא יגרע חלקו של האב, מכל אדם אחר אשר מחויבים אנו לפרנסו מדין צדקה.

זהו מה שאמר יוסף לאביו, 'עז רצוני לקיים בך מצות כיבוד אב. והן אמת, כי בשביל מצווה זו, די היה אם הייתי מפרנסך משלך. אלא שחוששני, שאם תתפרנס משלך, אזי כשיימשכו שנות הרעב, תורש אתה וביתך. ובאם אכן תגיע למצב כזה, אזי יוטל עליי החיוב לפרנסך מדין צדקה, ככל אדם. ובזאת לא חפצתי. כי אז אפסיד חלילה, את מצות כיבוד אב. אשר על כן, אבקש לכלכל אותך משלי, כבר מעכשיו'.

כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה.

(כ"ז)

יש לנו ליתן טעם, מדוע סיבב הקדוש ברוך הוא, שיפרוש יוסף מאביו, דווקא תוך כדי עיסוקם בפרשת עגלה ערופה. עוד יש לדעת ולהבין, מה היה עומק כוונתו של יוסף, שביקש לרמוז לאביו באמצעות העגלה הערופה.

ויש לבאר הדבר, על פי דברי הגמרא (סוטה ל:), 'עגלה ערופה אינה באה אלא בשביל צרי העין'. לכן רצה הקדוש ברוך הוא, שטרם רדתו למצרים, יעסוק יוסף בפרשת עגלה ערופה, כדי שתמיד תעמוד מול עיניו, וזהירות מן המצרים צרי העין, מהם ומטובתם. כל זאת, בשביל שכאשר ירדו בני ישראל למצרים, יזהרו אף הם, שלא ליהנות מן המצרים.

וכל כך למה, כי לו יהיו בני ישראל נזהרים בכך, יינצלו מן השעבוד. וכפי שמפורשים הדברים בדבריו של רבי חייא (זוהר הקדוש שמות ג., עיי"ש), על הפסוק (משלי כג, ו), 'אל תלחם את לחם רע עין' - כי אדם שהוא רע עין, לא כדאי לאכול מלחמו וליהנות ממנו. ואם כאשר ירדו בני ישראל למצרים, לא יטעמו מלחמם של המצרים, לא יישארו בגלות ולא ירעו להם המצרים. שכן, המצרים הם צרי עין, כמו שנאמר בהם (בראשית מג, לב), 'כי לא יוכלון המצרים לאכול את העברים לחם (- מחמת צרות עינם) כי תועבה היא למצרים', עכ"ד.

והנה כאשר רצה יוסף, שירד אליו יעקב מצרימה, חשש שמא לא יחפוץ אביו לרדת, מפחד הגלות, אשר כבר היתה גזירתה ידועה להם. לכן שלח יוסף את סימן העגלות, כדי לרמוז לאביו, שאין זה בהכרח שישתעבדו ישראל, על ידי המצרים. כי בידם להינצל מהם ומשעבודם, על ידי שיזהרו שלא לאכול

מלחמם.

מחמת כן, אף שלח לאמור לאביו, 'וכלכלתי אתך שם', כדי להפיג את חששו, שמא יצטרך להיות ניוזן מלחמם של המצריים צרי העין. (זרע שמשון פרשת ויגש, מאמר ז)

~ ~ ~

וירא אליו ויפול על צוואריו. (בלש"ת מו, כט)

אבל יעקב לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקו. ואמרו רבותינו, שהיה קורא את שמע. (כ"ז)

מקשים העולם, למה קרא יעקב קריאת שמע, דווקא בעת ההיא, כאשר ידע שיוסף בא אליו. ואם תמצי לומר, שבדיוק אז הגיע הזמן, לקרות את שמע כוותיקין, אזי יקשה לנו על יוסף. מדוע לא קרא אף הוא את שמע, באותה שעה.

ויש להעמיק ולדקדק עוד, כי הנה מלשון הכתוב 'וירא אליו יוסף', מבואר מפורשות, שיעקב ראה אז את יוסף. נמצא אם כן, שמיד כאשר ראה את יוסף, התחיל יעקב לקרות את שמע. והדברים אומרים דרשני. ולא יתכן לומר, שבאמצע קריאת שמע, נשא יעקב את עיניו וראה את יוסף. כי הלא סוד קריאת שמע, הוא בעצימת עיניים.

ויש לבאר על פי מה שכתבו רבותינו המקובלים, (ראה זוהר הקדוש פרשת פנחס רל:), כי בעי"ן של האות 'שמע', רמוזים שבעים נפש, יוצאי ירך יעקב. והנה עד עתה, כל עוד לא ראה יעקב, את כל השבעים נפש יחד, לא היה יכול לייחד בשלימות, את ייחודו של 'שמע ישראל'. אולם כעת, כאשר ראה את יוסף, התייחדו אצלו כאחד, כל השבעים נפש. לכן, מיד כשראה אותו, התחיל לקרוא את שמע. כדי להשלים את התיקון והייחוד, הכלולים בעי"ן של שמע.

(זרע שמשון פרשת ויגש, מאמר י)